Raad van de
Europese Unie

Luxemburg, 13 oktober 2026
(OR. en)

14370/26

AG 164
POLGEN 229
FREMP 322
JAI 1296
DISINFO 80
HYBRID 119
AUDIO 123
EDUC 407

RESULTAAT BESPREKINGEN

van:	het secretariaat-generaal van de Raad
aan:	de delegaties
Betreft:	Conclusies van de Raad over inclusieve democratische participatie en veerkracht van de samenleving en de gemeenschap

De delegaties vinden in de bijlage de conclusies van de Raad over inclusieve democratische participatie en veerkracht van de samenleving en de gemeenschap, die de Raad (Algemene Zaken) op 13 oktober 2026 heeft goedgekeurd.

BIJLAGE

CONCLUSIES VAN DE RAAD OVER INCLUSIEVE DEMOCRATISCHE PARTICIPATIE EN VEERKRACHT VAN DE SAMENLEVING EN DE GEMEENSCHAP

DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

ERAAN HERINNEREND dat, zoals vastgelegd in artikel 2 van het Verdrag betreffende de Europese Unie, de Unie berust op de waarden eerbied voor de menselijke waardigheid, vrijheid, democratie, gelijkheid, de rechtsstaat en eerbiediging van de mensenrechten, waaronder de rechten van personen die tot minderheden behoren; en dat de lidstaten deze waarden gemeen hebben in een samenleving die gekenmerkt wordt door pluralisme, non-discriminatie, verdraagzaamheid, rechtvaardigheid, solidariteit en gelijkheid van vrouwen en mannen;

GEZIEN het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, en met name de artikelen 1, 10, 11, 12, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 39, 40 en 44.

BENADRUKKEND dat democratische samenlevingen worden geschraagd door actieve participatie en betrokkenheid van burgers, en dat de grondrechten er worden gerespecteerd en beschermd.

ONDERSTREPEND dat democratie alleen kan gedijen in een context van vrijheid van meningsuiting en informatie.

BENADRUKKEND dat vrijheid en pluriformiteit van de media op cruciale manier bijdragen tot goed functionerende democratieën en BENADRUKKEND dat, aangezien de rechtsstaat en de democratie waarden zijn die elkaar versterken, het van essentieel belang is dat de lidstaten zich strikt houden aan robuuste normen op het gebied van de rechtsstaat.

HERINNEREND AAN de conclusies van de Europese Raad van 18 december 2025[1] en 19 maart 2026[2], waarin werd benadrukt dat het belangrijk is Europa's democratische veerkracht te versterken en burgers meer te betrekken.

---

1 EUCO 24/25, 18 december 2025, blz. 9. *Bestrijding van desinformatie en van buitenlandse informatiemanipulatie en inmenging.*

2 EUCO 1/26, 19 maart 2026, punt 58 *Europa's democratische veerkracht versterken.*

HERINNEREND AAN zijn conclusies over de bijdrage van onderwijs en opleiding aan de versterking van de gemeenschappelijke Europese waarden en het democratisch burgerschap[3]; de democratische veerkracht: verkiezingsprocessen behoeden voor buitenlandse inmenging[4]; de rol van het maatschappelijk middenveld bij het beschermen en bevorderen van de grondrechten in de EU[5]; de strategische rol van cultuur, cultureel erfgoed en audiovisuele werken bij het hooghouden van de Europese waarden en democratische veerkracht[6]; en de versterking en bescherming van het vrije, open en geïnformeerde democratische debat[7].

HERINNEREND AAN Aanbeveling (EU) 2023/2836 van de Commissie van 12 december 2023 over het bevorderen van betrokkenheid en effectieve participatie van burgers en maatschappelijke organisaties bij processen voor de vorming van overheidsbeleid.

INGENOMEN MET de gezamenlijke mededeling van de Commissie en de hoge vertegenwoordiger over het Europees schild voor de democratie[8] en de mededeling van de Commissie over de EU-strategie voor het maatschappelijk middenveld[9].

VERHEUGD over de oprichting van het Europees Centrum voor democratische veerkracht (ECDR) in februari 2026.

EROP WIJZEND dat deze conclusies voortbouwen op de werkzaamheden van het Poolse voorzitterschap inzake de versterking van de democratische veerkracht van de EU en van het Deense voorzitterschap inzake toegang tot betrouwbaar nieuws als onderdeel van het Europees schild voor de democratie, en op de gestructureerde bespreking naar aanleiding van het Europees schild voor de democratie die plaatsvond tijdens het Cypriotische voorzitterschap[10].

Eveneens NOTA NEMEND VAN het verslag over de bevindingen en aanbevelingen van de Bijzondere Commissie inzake het Europees schild voor de democratie van het Europees Parlement (Doc. P10_TA (2026) 0286).

---

3 Doc. 15738/23.
4 Doc. 10119/24.
5 Doc. 7388/23.
6 Doc. 15814/25.
7 Doc. 10533/24.
8 Doc. JOIN(2025) 791 final.
9 Doc. COM(2025) 790 final.
10 Doc. 9605/26 (Verslag van het voorzitterschap).

IN HERINNERING BRENGEND dat met deze conclusies niet wordt vooruitgelopen op de huidige onderhandelingen over het volgende meerjarig financieel kader.

1. BEKLEMTOONT dat democratie, vrijheid en gelijkheid, en de rechtsstaat waarden zijn die elkaar versterken en dat de eerbiediging van deze waarden een gedeelde verantwoordelijkheid is van de instellingen en de lidstaten van de Unie.

2. ERKENT de bijdrage die brede burgerparticipatie levert aan het democratische leven en de sociale cohesie; ONDERSTREEPT dat democratie de actieve en inclusieve participatie van burgers en de eerbiediging van gemeenschappelijke waarden vereist. HERINNERT AAN de belangrijke rol die een daadwerkelijk petitierecht speelt bij het versterken van de politieke participatie van burgers.

3. ERKENT dat vertrouwen in overheidsinstellingen en vertrouwen in de integriteit van democratische processen en van de informatieruimte elkaar versterken en de fundamenten zijn waarop democratische en maatschappelijke veerkracht berusten; en ERKENT dat de huidige veranderende geopolitieke context onze democratieën voor uitdagingen stelt, wat kan leiden tot toenemende radicalisering en een verlies van het vertrouwen in instellingen en verkiezingen.

4. ONDERSTREEPT in dit verband dat digitale uitsluiting en de uitdagingen die "nieuwswoestijnen" met zich meebrengen een actieve en inclusieve deelname aan het democratische leven kunnen belemmeren.

5. BENADRUKT dat buitenlandse informatiemanipulatie en inmenging als doel hebben de samenleving te verdelen, het vertrouwen in democratische instellingen aan te tasten, het geïnformeerde democratische debat te verhinderen en burgers te ontmoedigen deel te nemen aan het democratische leven door de informatieomgeving te verstoren, content te manipuleren, verdeeldheid te vergroten en het moeilijker te maken om betrouwbare informatie en onafhankelijke media te vinden. ONDERSTREEPT dat maatregelen om buitenlandse informatiemanipulatie en inmenging aan te pakken evenredig moeten zijn en tegelijkertijd de vrijheid van meningsuiting, de mediavrijheid en het democratische debat moeten beschermen.

6. WIJST EROP dat artificiële intelligentie, waaronder generatieve AI en deepfakes, kwaadwillig wordt gebruikt om desinformatie te verspreiden en personen in kwetsbare situaties te raken, en het gemakkelijker maakt om misleidende content te creëren en gericht en ruimer te verspreiden, waardoor het vertrouwen in democratische processen verder wordt ondermijnd. HERINNERT ERAAN dat het van bijzonder belang is te waarborgen dat digitale platforms, waaronder zeer grote onlineplatforms en zeer grote onlinezoekmachines transparant zijn en verantwoordingsplicht hebben, en te zorgen dat politieke reclame transparant is en door AI gegenereerde en gemanipuleerde content wordt aangepakt zonder aan de grondrechten te raken.

7. ERKENT dat er, naast bredere inspanningen ter ondersteuning van burgerparticipatie, ook behoefte is aan een preventieve aanpak om buitenlandse informatiemanipulatie en inmenging te bestrijden aan de hand van bewustmaking, paraatheid, vroegtijdige opsporing, steun voor onafhankelijk onderzoek en factchecking en de bevordering van gemeenschappelijke methoden en beste praktijken, teneinde deze inspanningen voor burgerparticipatie zichtbaarder en doeltreffender te maken.

8. ERKENT dat het voor onze democratieën uiterst belangrijk is te waarborgen dat het Handvest van de grondrechten volledig wordt toegepast en dat de grondrechten ten volle worden gerespecteerd; HERINNERT ERAAN dat de vrijheid van meningsuiting en van informatie en de vrijheid van vereniging en vergadering essentiële voorwaarden zijn voor de participatie van burgers aan democratische processen; en BEVESTIGT opnieuw dat de rechtsstaat een cruciale rol speelt in het beschermen van deze grondrechten en fundamentele vrijheden.

9. BENADRUKT het belang van vrije, diverse en onafhankelijke media als fundamentele pijlers van democratische veerkracht, die burgers in staat stellen om toegang te krijgen tot betrouwbare informatie, instellingen ter verantwoording te roepen en weloverwogen keuzes te maken. ONDERSTREEPT in die context het belang van media-, digitale en informatiegeletterdheid om informatie kritisch te beoordelen, manipulatieve technieken te identificeren en de betrouwbaarheid van bronnen met kennis van zaken te beoordelen.

De uitdaging van democratische vervreemding

10. HERINNERT ERAAN dat de organisatie van verkiezingen en kiesstelsels een bevoegdheid van de lidstaten is; WIJST EROP dat de opkomst bij de verkiezingen voor het Europees Parlement, die ongeveer vijftig procent bedraagt, kan worden verbeterd voor alle burgers.

11. BENADRUKT dat stemmen bij verkiezingen en referenda voor burgers een essentiële manier is om hun democratische stem te laten horen, aangevuld met mogelijkheden om daadwerkelijk deel te nemen aan en invloed te hebben op de democratische besluitvorming buiten verkiezingstijd.

12. ONDERSTREEPT dat het vertrouwen van de burger in overheidsinstellingen van essentieel belang is voor de opbouw van veerkrachtige democratieën; BENADRUKT dat dit vertrouwen groter wordt wanneer autoriteiten transparant, verantwoordelijk en empirisch onderbouwd handelen en wanneer burgers duidelijke feedback krijgen over de manier waarop bij de besluitvorming rekening is gehouden met hun inbreng.

13. UIT ZIJN BEZORGDHEID over het feit dat personen die in kwetsbare en gemarginaliseerde situaties verkeren onevenredige risico's kunnen lopen om te vervreemden van de politiek en vertrouwen te verliezen in de openbare besluitvorming; en ERKENT dat een gevoel waarbij men zich minder door de politiek vertegenwoordigd voelt, een brede maatschappelijke uitdaging vormt.

14. BEKLEMTOONT dat er behoefte is aan initiatieven om de democratische veerkracht te versterken en structurele belemmeringen voor democratische participatie en maatschappelijke betrokkenheid, die met name bepaalde groepen kunnen treffen, weg te nemen. ERKENT dat inclusieve, diverse en zinvolle deelname aan het culturele en het gemeenschapsleven kan bijdragen aan de sociale cohesie en de democratische veerkracht.

15. ONDERSTREEPT de noodzaak om iets te doen aan de specifieke belemmeringen voor maatschappelijke betrokkenheid, onder meer die welke zich voordoen voor voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding, jongeren die geen opleiding volgen en niet werken, en personen met een handicap; ONDERSTREEPT het belang van de bestrijding van misbruik, intimidatie en bedreigingen tegen degenen die actief zijn in het openbare leven. HERHAALT dat deze inspanningen volledig in overeenstemming moeten zijn met de grondrechten, en legitieme kritiek, politiek debat of democratisch toezicht niet mogen remmen. IS INGENOMEN MET de door de Commissie aangekondigde aanbeveling en gids met beste praktijken om de lidstaten te ondersteunen teneinde de veiligheid van politieke kandidaten en gekozen vertegenwoordigers beter te kunnen waarborgen.

16. ERKENT dat de participatie van vrouwen en mannen onontbeerlijk is voor inclusieve democratische participatie en dat vrouwen nog steeds ondervertegenwoordigd zijn in politieke leidinggevende functies en nog steeds stuiten op obstakels voor hun volledige, gelijke en doeltreffende deelname aan het politieke en openbare leven; ERKENT dat het bevorderen van gendergelijkheid essentieel is om te waarborgen dat besluitvormingsprocessen eerlijk, doeltreffend en democratisch zijn; en de veerkracht van de samenleving en de gemeenschap te vergroten.

De Europese dimensie van inclusieve participatie

17. ERKENT dat de lidstaten voordeel zouden kunnen halen uit een meer gecoördineerd optreden op EU-niveau om hernieuwde betrokkenheid bij de politiek aan te moedigen, met volledige inachtneming van de bevoegdheden, verantwoordelijkheden en prerogatieven van de lidstaten. IS INGENOMEN MET samenwerkingsinitiatieven zoals het Weens forum voor grondrechten en democratie.

18. WIJST EROP dat deliberatieve democratische processen niet alleen de openbare besluitvorming verrijken, maar burgers ook opnieuw bij de politiek kunnen betrekken als die processen een aanvulling vormen op verkiezingen, naar behoren worden ontworpen en toegepast, en gebaseerd zijn op een transparante methode en een echt representatieve steekproef van burgers. ERKENT dat deelnemers aan burgervergaderingen, participatiepanels, participatieve budgettering en culturele en gemeenschapsdialogen consequent aangeven dat hun politieke kennis is toegenomen, dat ze zich mondiger voelen en dat ze sterker geneigd zijn om deel te nemen aan democratische processen. MERKT VOORTS OP dat de ervaring in verschillende lidstaten aantoont dat het waardevol is dergelijke oefeningen regelmatig en op nationaal, regionaal en lokaal niveau te maken, en dat e-democratiediensten deze instrumenten kunnen ondersteunen[11]. MOEDIGT de lidstaten AAN soortgelijke initiatieven te overwegen.

19. IS INGENOMEN MET de inspanningen ter ondersteuning van de deelname van (potentiële) kandidaat-lidstaten aan Europese initiatieven ter bevordering van inclusieve democratische participatie en veerkracht van de samenleving en de gemeenschap, waaronder lidmaatschap van het Europees Centrum voor democratische veerkracht.

---

[11] Gezamenlijke verklaring van het Europees Parlement, de Raad en de Europese Commissie over de Conferentie over de toekomst van Europa– In dialoog met de burger voor meer democratie – Bouwen aan een veerkrachtiger Europa 2021/C 91 I/01.

Een kader voor inclusieve democratische participatie

20. HERHAALT dat onderwijs over democratisch burgerschap bijdraagt aan de veerkracht van Europa op lange termijn, met name in tijden van crisis; BENADRUKT het belang ervan voor het actief stimuleren van kritisch denken en het bevorderen van democratische waarden en mensenrechten op alle onderwijsniveaus en in alle vormen van leren. BENADRUKT eveneens het belang van visuele, digitale en mediageletterdheid en dat burgers van alle leeftijden en jongeren in het bijzonder in staat moeten worden gesteld de werking en impact van digitale technologieën, waaronder algoritmen en AI, te begrijpen.

21. ONDERSTREEPT dat het belangrijk is een stimulerende omgeving en een transparante civiele ruimte te creëren en een open, regelmatige en transparante dialoog met burgers en maatschappelijke organisaties aan te moedigen; BENADRUKT dat actoren uit het maatschappelijk middenveld hun activiteiten vrij, veilig en onafhankelijk moeten kunnen uitoefenen, zonder ongepaste inmenging.

22. WIJST EROP dat zinvolle, inclusieve en transparante openbare raadplegingen en burgerparticipatie bij de vorming van overheidsbeleid de besluitvorming kunnen verrijken.

23. HERINNERT ERAAN dat voor het versterken van inclusieve democratische participatie een overheidsbrede aanpak nodig is, waarbij autoriteiten op alle niveaus worden betrokken, alsook een brede maatschappelijke samenwerking met alle relevante belanghebbenden uit het maatschappelijk middenveld.

24. ERKENT de belangrijke rol die lokale en regionale overheden spelen om democratische processen dichter bij de burger te brengen; en IS INGENOMEN MET hun bijdrage op Europees institutioneel niveau, met name via het Comité van de Regio's, overeenkomstig de Verdragen en het subsidiariteitsbeginsel; ERKENT dat de groei en welvaart van de Europese Unie als geheel de deelname van Europese burgers aan democratische processen en dus de democratische veerkracht kunnen bevorderen. BENADRUKT in dit verband de fundamentele rol van cohesie- en gemeenschappelijk beleid op EU-niveau om de band tussen gemeenschappen en de samenleving te versterken.

25. ONDERSTREEPT het belang van toegang tot onafhankelijke en pluriforme nieuwsmedia, waaronder regionale en lokale media; WIJST OP de waarde van transparante en publiekelijk controleerbare financiële steun op alle niveaus voor nieuwsverslaggeving aan onderbediende doelgroepen en berichtgeving in het algemeen belang, onder meer over lokale kwesties, met volledige inachtneming van de redactionele onafhankelijkheid; HERINNERT ERAAN dat het belangrijk is om transparantie van de eigendomsverhoudingen in de media te waarborgen en journalistiek van algemeen belang te beschermen in overeenstemming met de Europese verordening mediavrijheid; en BENADRUKT dat het van belang is de toegang tot betrouwbare informatie, met name in de digitale omgeving, te bevorderen voor iedereen in de Unie, bijvoorbeeld via een eventuele komende herziening van de richtlijn audiovisuele mediadiensten en via duurzame financieringsbronnen.

26. SPOORT de Commissie en de lidstaten AAN om een vrij en pluriform medialandschap te stimuleren waarbij de toegang tot betrouwbare informatie en de democratische dialoog worden gewaarborgd, en om te zorgen voor EU-financiering ter ondersteuning van relevante media-initiatieven, zonder afbreuk te doen aan de lopende MFK-onderhandelingen.

27. MOEDIGT de lidstaten AAN meer inspanningen te leveren om veilige, inclusieve en faciliterende voorwaarden voor democratische betrokkenheid van iedereen te bevorderen, obstakels weg te nemen, en gendergelijkheid en de volledige, gelijke en zinvolle participatie en leiderschapsrol van vrouwen in het politieke en openbare leven te bevorderen.

28. SPOORT de lidstaten AAN informatie en beste praktijken uit te wisselen via het in 2026 door de Commissie versterkte netwerk van nationale autoriteiten voor burgerparticipatie, dat de lidstaten op vrijwillige basis kan bijstaan bij de uitwisseling en ontwikkeling van gemeenschappelijke instrumenten, methoden en kaders voor capaciteitsopbouw om de veerkracht van de samenleving en de gemeenschap te vergroten. MOEDIGT de lidstaten AAN actief burgerschap en sociale cohesie te bevorderen door vrijwillige gemeenschapsinitiatieven, burgerschapsvorming en programma’s voor mediageletterdheid te steunen, en samenwerking met lokale belanghebbenden, culturele, onderwijs- en erfgoedinstellingen en maatschappelijke organisaties te stimuleren.

29. VERZOEKT de Commissie om de lidstaten bij te staan bij het nemen van aanvullende vrijwillige maatregelen om de betrokkenheid van jongeren, met name jongeren die geen opleiding volgen en niet werken, te vergroten, en daarbij de beste praktijken uit de lidstaten in te zetten.

30. ROEPT de Commissie OP het omvattende gebruik te bevorderen van de bestaande financieringsinstrumenten van de EU ter ondersteuning, onder meer op technisch vlak, van initiatieven voor participatieve democratie die bedoeld zijn om de inclusie van alle burgers te bevorderen, met inbegrip van burgers die voor sociaal-economische obstakels staan, overeenkomstig de respectieve regels van die instrumenten en binnen de beschikbare financiële middelen.

31. VERZOEKT de Commissie om, zonder vooruit te lopen op de huidige onderhandelingen over de toekomstige financiële kaders en de resultaten daarvan, mechanismen voor participatieve democratie te integreren in programma's voor digitale, media- en AI-geletterdheid, en daarbij bijzondere aandacht te besteden aan onder meer gebruik en misbruik van AI, en om onderwijs op het gebied van democratisch burgerschap te bevorderen, en daarbij de aandacht te vestigen op beste praktijken in bewustmakingscampagnes en sectoroverschrijdende partnerschappen.

Steun voor betrokkenheid van het maatschappelijk middenveld versterken

32. ERKENT dat een onafhankelijk, divers en veerkrachtig maatschappelijk middenveld, samen met burgerinitiatieven, de democratische checks-and-balances en de democratische veerkracht in de hand werken, bijvoorbeeld door bij te dragen aan inspanningen op het gebied van verantwoordingsplicht. BENADRUKT dat het nuttig is om daadwerkelijke deelname van het maatschappelijk middenveld aan de beleidsvorming te stimuleren.

33. WIJST OP de noodzaak van adequate en duurzame financiering voor het maatschappelijk middenveld; en DRINGT AAN OP verdere inspanningen om de administratieve procedures te stroomlijnen en te vereenvoudigen, om zo relevante EU-financieringsstromen beter toegankelijk te maken voor in aanmerking komende organisaties. ACHT het van belang ervoor te zorgen dat informatie over financieringsmogelijkheden en raadplegingsinitiatieven terechtkomt bij organisaties die op lokaal en regionaal niveau actief zijn, met inachtneming van het subsidiariteitsbeginsel.

34. VERZOEKT de Commissie om in nauwe samenwerking met de lidstaten financieringsmechanismen te ontwikkelen ter bevordering van langdurige betrokkenheid en belangenbehartiging, en wel binnen bestaande relevante programma's en zonder vooruit te lopen op de huidige onderhandelingen over het toekomstige meerjarig financieel kader. BENADRUKT dat meer aandacht zou kunnen uitgaan naar maatregelen voor capaciteitsopbouw, waaronder technische bijstand, opleiding en ondersteunend advies, om maatschappelijke organisaties beter in staat te stellen toegang te krijgen tot financieringsmogelijkheden en deze te beheren.

Follow-up van de vaststelling van het Europees schild voor de democratie

35. IS INGENOMEN MET de aankondiging van de Commissie in haar mededeling over een Europees schild voor de democratie van een versterkt netwerk van nationale autoriteiten voor burgerparticipatie, een Europees burgerpanel over democratische veerkracht, een civic-tech-hub en jongerenbeleidsdialogen zoals de EU-jongerendialoog.

36. VERZOEKT de Commissie en de lidstaten er rekening mee te houden dat de elementen van deze conclusies tot uiting komen in de werkzaamheden van het ECDR, als aanvulling op, en niet ter overlapping van, de inspanningen van het netwerk van nationale autoriteiten voor burgerparticipatie; WIJST in dit verband op de waarde van het vrijwillig uitwisselen van goede praktijken en deskundigheid met alle betrokken belanghebbenden, met volledige inachtneming van de bevoegdheden van de lidstaten en het subsidiariteitsbeginsel.

37. Moedigt de lidstaten AAN bij het ECDR projectvoorstellen in te dienen inzake inclusieve democratische participatie en de betrokkenheid van alle burgers, voortbouwend op de nationale ervaring met gestructureerde participatieve processen, met volledige inachtneming van de nationale bevoegdheden en institutionele structuren.

38. VERWELKOMT de oprichting van het jaarlijkse ministerieel forum op hoog niveau over het Europees schild voor de democratie als een waardevol platform om de balans op te maken van de acties en om de uitwisseling van beste praktijken te vergemakkelijken.

39. BENADRUKT dat het Europees schild voor de democratie alleen kans van slagen heeft als het onze gemeenschappelijke waarden beschermt en onze grondrechten doet gelden. BENADRUKT dat het belangrijk is de democratie te versterken, ook met burgers die nog niet betrokken zijn; en ONDERSTREEPT dat burgers die merken dat hun stem in de besluitvorming wordt meegenomen, zich actiever inzetten voor de verdediging van onze gemeenschappelijke waarden en de versterking van de democratie.

40. VERZOEKT de Commissie met deze conclusies rekening te houden bij de implementatie en verdere ontwikkeling van het Europees schild voor de democratie.

41. VERBINDT ZICH ERTOE om regelmatig terug te komen op de kwestie van inclusieve democratische participatie en veerkracht van de samenleving en de gemeenschap.